

L
20

LANDBOUW-ECONOMISCH INSTITUUT
's-GRAVENHAGE

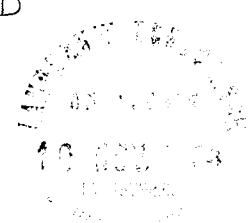

215

EEN STUDIEREIS NAAR OOSTDUITSLAND

door ir H.Dijkstra

L20
215B

Van 12 t/m 19 september 1964 werd door ondergetekende een studiereis gemaakt naar Oost-Duitsland. De aanleiding hiertoe was een uitnodiging van het Institut für Milchforschung in Oranienburg om een inleiding te houden op een internationale "Fachtagung" voor zuivelvraagstukken. Aan deze "Fachtagung" waren excursies verbonden met bezoeken aan verschillende zuivelbedrijven en boerderijen waardoor er een goede gelegenheid was om kennis te nemen van de toestanden in de Duitse Democratische Republiek.

Als algemene indruk moet ik zeggen, dat - afgezien van de politieke verhoudingen-, de toestand veel gunstiger was dan ik mij had voorgesteld. Binnen het daar nu eenmaal heersende politieke systeem, waartegen men grote bezwaren kan inbrengen, heerst er een vrij grote mate van vrijheid en functioneert het openbare- en bedrijfsleven zeer goed.

Voor mij zou het politieke systeem vooral onaanvaardbaar zijn, omdat de staat de opvoeding van de kinderen op de scholen in een zeer bepaalde richting stuurt. De kinderen moeten bijvoorbeeld lid zijn van een bepaalde jeugdorganisatie. Dit geeft natuurlijk moeilijkheden in de gezinnen, wanneer de ouders het niet eens zijn met wat de kinderen op de scholen horen.

Toch heb ik de indruk, dat de invloed van deze staatspropaganda betrekkelijk gering is. Het aantal overtuigde communisten is dan ook slechts gering. Naar voor- en tegenstanders mij verzekerden zou dit ongeveer 10% van de totale bevolking kunnen bedragen. Dat dit systeem zich ondanks deze minderheid toch kan handhaven komt natuurlijk in de eerste plaats vanwege de russische bezetting. Zonder de russische wapens zou dit systeem daar nooit door de bevolking zijn geaccepteerd.

Vooraf in de landbouw is de overgang van het partikuliere bedrijf naar de kollektieve bedrijfsvoering of naar de staatsboerderij

228q122

een zeer grote overgang geweest die met zeer veel moeilijkheden en pijn gepaard is gegaan. Men kan zich moeilijk voorstellen welke moeilijkheden het heeft gegeven om de partikuliere boeren om te schakelen tot volledig coöperatieve boeren. En deze moeilijkheden bestaan vandaag nog voor een deel. Een leider van een kollektieve boerderij vertelde mij, dat het zeer veel moeilijkheden gaf om de vroegere eigen boeren in brigades te laten werken onder leiding van een technisch deskundige die deze mensen niet als leider kunnen of willen accepteren.

Overigens moeten wij hierbij wel bedenken, dat zonder deze russische wapens in Duitsland zeer waarschijnlijk nog het nationaal-socialistische systeem zou bestaan, terwijl het ook niet uitgesloten is dat wanneer er geen oorlog zou zijn gekomen tussen Duitsland en Rusland het nationaal-socialistische systeem mogelijk nog over een groot deel van Europa zou heersen.

Hoe dit alles ook zij, het is een historisch feit dat de grens tussen het Westerse en het Oosterse systeem op het ogenblik in Duitsland ligt en dat er ook geen uitzicht bestaat dat deze grens in de naaste toekomst naar het oosten zal worden verschoven.

Ik heb de indruk, dat men zich in Oost-Duitsland bij deze toestand heeft neergelegd, maar dat men wel gaarne zou zien, dat de onaangename kanten van deze scherpe grens zouden kunnen worden verzacht.

Accepteert men echter deze grens, en er is geen andere weg, dan accepteert men ook het systeem zoals dat nu in Oost-Duitsland bestaat. Dat men dit systeem inderdaad accepteert meen ik te kunnen afleiden uit het feit, dat voor- en tegenstanders met een zekere mate van enthousiasme medewerken aan de opbouw van het gehele systeem. Het gevolg hiervan is, dat men in leidinggevende posities werkelijk goede vakmensen kan plaatsen.

De leidinggevende figuren zijn ook allen lid van de communistische partij. Hiervan is mij overigens gezegd, dat een deel geen overtuigde communisten zijn. Deze laatsten worden echter door de meerderheid van de

bevolking niet beschouwd als landverraders, maar men heeft in het algemeen begrip voor het feit dat men vanwege een leidinggevende positie deze politieke kleur aanneemt. Naar men mij heeft verteld is er in de bedrijven verder weinig te merken van een politieke beïnvloeding. Wel kent elk bedrijf een groepering van de communistische partij waarvan de sekretaris regelmatig ook bedrijfsbijeenkomsten voorschrijft, maar in vele gevallen wordt dit zeer soepel toegepast.

Naar ik zelf in vele gevallen heb kunnen constateren hebben deze partijsektarissen op de bedrijfsvoering verder geen invloed. Ook op de vergaderingen die ik heb bijgewoond was van een bepaalde politieke beïnvloeding geen sprake. Toch is het voor iedereen duidelijk dat deze politieke invloed er is. In het economisch leven komt dit zonder meer tot uiting in de centrale plannen en de opgaven die elk bedrijf in deze plannen heeft te vervullen. Maar nogmaals, men accepteert dit in grote mate en werkt met veel enthousiasme aan de uitvoering van deze plannen mee.

Bij dit alles is het natuurlijk gevaarlijk om op indrukken van enkele bezoeken af te gaan. Ik heb echter geheel vrij en zelfstandig overal mogen gaan waar ik wilde terwijl mij ook geen enkele belemmering in de weg is gelegd bij het stellen van vragen zowel in kleinere als in grotere kring.

Het hotel- en restaurantbedrijf en ook het openbare vervoer -- wat allemaal in handen is van de staat -- heb ik zelf als bedrijf van binnen kunnen observeren en ik kan niet anders zeggen, dan dat de dienstenverlening prima is. In de vervoerssector is er dan ook helemaal geen verschil met de toestanden met bijvoorbeeld in Nederland, terwijl in de hotel- en restaurantbedrijven de overgang naar de staatsbedrijfsvorm voor de werkers in deze bedrijven natuurlijk zeer weinig heeft betekend. Ditzelfde geldt ook voor de meeste industriële bedrijven. In zekere zin kan men stellen, dat de N.V.-vorm die bij ons overheersend is ook reeds

een vorm is van een zekere socialisatie van de bedrijven. In ieder geval is het verschil tussen de N.V.-vorm en het staatsbedrijf minder groot dan het verschil tussen het zuivere partikuliere bedrijf en het staatsbedrijf, welke overgang vooral in de landbouw zo pijnlijk is geweest.

Als ik dan ook enigszins tot mijn verbazing heb moeten constateren, dat het communistische systeem in technisch en economisch opzicht goed werkt, dan meen ik de verklaring hierin te kunnen vinden, dat in de praktijk voor de meeste workers in grote delen van het bedrijfsleven de overgang tussen het ene systeem en het andere systeem niet zo scherp is. Vooral in de landbouw is echter deze overgang wel een zeer grote stap geweest. En zoals ik reeds opmerkte, kan een buitenstaander slechts bevroeden welk een leed deze overgang voor de partikuliere boeren met zich mee heeft gebracht. Echter ook hier is deze overgang nu eenmaal een feit en dan moet men konstateren, dat vooral in de akkerbouw deze overgang technische en economische voordelen moet hebben.

Men zou het zo kunnen stellen, dat Oost-Duitsland betrokken is geraakt in een geweldige ruilverkaveling. Alle vroegere eigendomsgrenzen zijn eenvoudig verdwenen en men heeft de landerijen zo ingedeeld, zoals men dat technisch en economisch het voordeligste heeft kunnen doen.

Men onderscheidt in de landbouw in hoofdzaak twee typen van bedrijven nl. de volledige staatsbedrijven en de coöperatieve bedrijven. De staatsbedrijven die in Rusland sovchose heten, zijn in hoofdzaak vroegere landgoederen die eenvoudig door de staat zijn overgenomen. Voor de workers is hier dus ook niet veel veranderd. Wel heb ik de indruk, dat op deze staatsbedrijven de modernisering zeer snel is doorgevoerd, mogelijk sneller dan zou zijn geschied indien deze landgoederen partikulier eigendom zouden zijn gebleven. De toestand in de kollektieve bedrijven - in Rusland kolchose geheten - is echter geheel anders. De boeren zijn hier gedwongen om hun arbeid en hun land althans voor een deel in de coöperatie in te brengen. Een volgende stap is nu geweest dat men in alle dorpen de bouwlanden zo heeft ingericht, dat elk

gewas in één perceel wordt verbouwd. Men ziet dan ook grote oppervlakten aardappelen, bieten, granen, maïs enz. bijelkaar liggen en als men door het Oost-Duitse land reist komt men onder de indruk van de mogelijkheden die hier liggen voor een rationele mechanisatie en een rationele uitvoering van de werkzaamheden.

Hier is dan ook een structuurverandering doorgevoerd die er niet om liegt. Vergolijken wij dit bijvoorbeeld met de Nederlandse ruilverkavelingen dan spreken voordelen van het Oost-Duitse systeem toch wel boekdelen. In Staphorst zijn de eigendommen wel bij elkaar gelegd, maar men ziet hier overal nog kleine perceeltjes verschillende gewassen omdat tenslotte elke boer zijn eigen grond zelf wenst te bewerken. En om misverstand te voorkomen, deze wens respecteert ik ten volle en ik zou geen andere toestand wensen. In Duitsland hadden de boeren hier echter niets over te vertellen en heeft de staat alles zo bij elkaar gelegd zoals dat technisch en economisch het voordeligst was.

En deze voordelen zijn zo groot, dat ook reeds hier en daar in Nederland de coöperatieve bedrijfsvorm naar voren komt zoals dit bijvoorbeeld het geval is bij de zgn. Mantgumer boeren in Friesland, die de voederwinning voor een groot deel op coöperatieve basis hebben geplaatst.

Het grasland, dat in Oost-Duitsland slechts een gering deel uitmaakt van de oppervlakte cultuurgrond heeft men niet gesocialiseerd. Ook een groot deel van de veestapel is nog in handen van partikuliere boeren. Het is ook duidelijk dat in de veehouderij, waar de persoonlijke zorg van de veeverzorger zo'n grote rol speelt, de socialisering meer nadelen heeft dan in de akkerbouw, waar de machine een steeds grotere rol speelt. Het is waar dat de machine ook in de veehouderij een zeer grote rol gaat spelen doch de hantering van deze machine door de verzorger op de koe als levend wezen draagt nog altijd een groot deel van de persoonlijke beïnvloeding met zich mee.

In die coöperaties, waar de veestapel nog in handen is van de partikuliere boeren, heeft men de voederwinning op het akkerland dus wel

volledig gesocialiseerd. De gewonnen produkten worden dan naar gelang de behoefte aan de verschillende deelnemers toegedeeld. Afgezien van het vrijwillig of gedwongen karakter, is hier dan ook geen enkel verschil tussen de produktiecoöperatie in Mantgum en de collectieve boerderij in Oost-Duitsland.

Wat betreft de bedrijfsvoering wil ik er nog duidelijk op wijzen dat binnen het systeem een vrij grote mate van democratisering heerst. Zoals ik reeds opmerkte worden de centrale doelstellingen door de staat vastgesteld. Zo kan het gebeuren dat een bepaalde coöperatieve boerderij op een bepaald moment de opdracht krijgt zijn melkveehouderij voor een groot deel of geheel af te schaffen, en hiervoor in de plaats te stellen een hoeveelheid mestvee en bijvoorbeeld 40.000 leghennen. Zijn deze doelstellingen eenmaal opgelegd, dan zijn de bedrijfsgenoten echter vrij in de middelen hoe men deze doelstelling wil bereiken en kunnen de bedrijfsgenoten met een vrij grote mate van democratische vrijheid onderling uitmaken hoe de bedrijfsvoering zal worden uitgevoerd.

Overigens moet men dit niet te veel idealiseren. Juist door de gedwongen samenwerking is het een hard systeem. Zo zijn de vroegere eigen boeren gedwongen in zgn. brigades het akkerland te bewerken.

De gang van zaken op een collectieve boerderij is ongeveer als volgt. 's-Morgens om 6 uur is er vergadering met de voorzitter en de verschillende technische leiders over de uitvoering van de werkzaamheden. Om half zeven beginnen dan deze werkzaamheden, waarbij de verschillende vroegere partikuliere boeren worden ingedeeld in zgn. brigades die dan onder leiding van een technisch uitvoerder de verschillende werkzaamheden gaan uitvoeren. In de tijd dat ik er was heb ik verschillende van deze brigades bezig gezien met het aardappelrooien. Dit aardappelrooien is overigens nog niet zo erg gemechaniseerd als bij ons. De aardappelen worden hoofdzakelijk gelicht of met voorraadrooiers op het land gebracht. Met de hand worden dan de aardappelen door deze brigades in zakken verzameld, hetgeen duidelijk op de verschillende percelen te zien was. Er werd bepaald niet hard gewerkt. Men doet het kalm aan, zoals men kan ver-

wachten van mensen die niet voor de eigen zaak werken maar voor de coöperatie. De mechanisatie maakt deze extra-persoonlijke inspanning echter ook minder noodzakelijk. Dit geldt voor de akkerbouw meer als voor de veehouderij.

De melk die aan de fabrieken wordt afgeleverd is zeer slecht. De situatie is hierbij zo, dat de meeste fabrieken nog oude coöperaties zijn. De partikuliere veehouders en de coöperatieve- en staatsbedrijven leveren dus melk aan deze fabrieken. De melkinrichting in Jena had bijvoorbeeld \pm 5.000 melkleveranciers met gemiddeld 5 koeien per leverancier. Dergelijke verhoudingen waren er ook op de andere fabrieken, verhoudingen, waarover men zich kan verbazen. De melk was zeer slecht, bijvoorbeeld een gemiddeld kiemgetal van alle aangevoerde melk van 5.000.000 kwam veel voor. Men is al blij, als de melk niet zuur op de fabriek aankomt. De eindprodukten die deze fabrieken maken is echter vrij redelijk. Men behoeft echter niet te denken aan bewaar-kaas en maakt dan ook hoofdzakelijk konsumptiemelk, boter, kwark en zachte kaas voor snelle konsumptie.

Ondanks deze voor Oost-Duitsland vrij optimistische geluiden kan toch worden gekonstateerd, dat het welvaarts-niveau duidelijk lager ligt dan in West-Duitsland het geval is. De Oost-Duitsers kunnen dit zelf ook via radio en televisie konstateren. Voor- en tegenstanders van het systeem waren het er dan ook over eens, dat de bevolking duidelijk ontevreden was, maar dat de lage stand van de welvaart niet noodzakelijkerwijs moet worden toegeschreven aan het systeem.

Er zijn vier factoren, die hiervoor wel verantwoordelijk kunnen worden gesteld:

1. De deling van Duitsland heeft van Oost-Duitsland een hoofdzakelijk agrarisch land gemaakt. Er moeten belangrijke investeringen worden gedaan om tot een eigen industrie te komen. Natuurlijk beïnvloedt dit het konsumptieniveau in belangrijke mate.
2. Het Westen kreeg het Marshallplan, het Oosten niet.

3. Oost-Duitsland heeft schadevergoeding aan Rusland moeten betalen op het moment waarop dit slecht uitkwam. West-Duitsland heeft de betalingen kunnen uitstellen en hierover zelfs bijvoorbeeld met ons land kunnen onderhandelen.
4. De ontmanteling van de wapenfabrieken in Oost-Duitsland is door de Russen zeer grondig aangepakt. De Russen hebben niet alleen de machines weggehaald, maar zelfs de fabrieken tot op de laatste steen afgebroken.

Het lage konsumptieniveau komt vooral tot uiting in een zekere schaarste aan consumptieartikelen van duurzame aard. Wasmachines e.d. zijn pas te krijgen wanneer men enkele jaren op een wachtlijst heeft gestaan. Het autoverkeer is in Oost-Duitsland veel minder dicht dan dit in het westen het geval is. Dit wordt ook duidelijk nagestreefd door de regering, die de nationale auto van Oost-Duitsland "Wartburg" zeer duur maakt. Een Wartburg kost bijvoorbeeld in Oost-Duitsland ongeveer 15.000 Mark tegenover 5.000 Mark in West-Duitsland. Een aantal artikelen zijn op de bon zoals aardappelen, boter en steenkool voor huisverwarming. Daarentegen is het openbare vervoer in de stad zeer goedkoop. In Dresden kostte bijvoorbeeld een tramkaartje 20 Pfn. ofwel f. 0,18. Het gevolg was echter, dat de trams overvol waren. Opvallend was hierbij, dat in de voorste wagen geen conducteur aanwezig was. De bestuurder verkocht geen kaartjes en vertelde mij dat ik in de tweede wagen moest stappen als ik wilde betalen. Ik heb dit gedaan, maar ik kreeg niet de indruk dat het mij erg kwalijk zou worden genomen als ik zonder kaartje verder door was gegaan.

In het algemeen ligt het prijsniveau nogal wat hoger dan bij ons. Ik kreeg uit de etalages de indruk van ongeveer 50%. Wat hier aan Oostmarken aan inkomen van de doorsnee bevolking tegenover staat heb ik natuurlijk niet na kunnen gaan, doch ik kreeg de indruk, dat het inkomen aan Oostmarken wel lager lag dan het gemiddelde inkomen bij ons aan guldens. Toch krijgt men op straat niet de indruk in een armoedig land te zijn. Ook is de bevolking niet gedeprimeerd. In de restaurants en theehuizen heerste bijvoorbeeld een opgewekte stemming, terwijl men ook wel weet feest te vieren.

Zoals ik reeds eerder opmerkte, is het vooral de opvoeding van de kinderen die velen als grootste bezwaar naar voren brengen. Verder is er natuurlijk een voortdurende propaganda. De radio geeft bijvoorbeeld een half uur muziek en dan volgt weer een of andere toespraak soms met een sterk propagandistisch karakter soms echter ook zuiver voorlichtend van aard. De eerste pagina van de kranten geeft ook in hoofdzaak politieke propaganda maar ik kreeg niet de indruk dat men zich hiervan veel aantrekt.

In de straten ziet men hier en daar politieke leuzen, maar ook hieraan schijnt men te wennen. Persoonlijk heb ik mij er wel aan geërgerd, maar ik kan mij voorstellen, dat, wie hier eenmaal aan gewend is, deze leuzen eenvoudig niet meer ziet. Reklame ziet men ook wel maar toch in mindere mate dan bij ons het geval is.

Opvallend is in Oost-Duitsland het grote aantal vrouwen dat in een beroep werkzaam is. Vooral bij de spoorwegen is dit een sterk opvallend verschijnsel. Men kan wel stellen dat het grootste deel van de vrouwen in Oost-Duitsland in een beroep werkzaam is. In Oost-Berlijn zijn hiervoor speciale zgn. "Kindergarten" ingericht. Er zijn ouders die de kinderen hier al na enkele maanden naar toe brengen en die hun kinderen dan verder alleen in het week-end zien. Op deze manier is men natuurlijk in staat de ongunstige verhouding tussen inkomen en prijzen aanmerkelijk te verbeteren, maar het blijft een armoede-verschijnsel.

Wat mij ook erg is meegevallen is de behandeling door de politie. Kennelijk streeft deze er naar vooral op buitenlanders een gunstige indruk te maken. Ik kan niet anders zeggen dan dat men mij aan de grens zeer voorkomend heeft behandeld en de overgang tussen Oost- en West-Berlijn die ik enkele malen heb moeten maken, ging zelfs zeer vlot. Op de terugweg had ik niet gezorgd voor een uitreisvisum. Dit was een verzuim-mijnerzijds. Ik reisde zaterdagavond om half 11 uit Oost-Berlijn. De kantoren waren reeds gesloten, zodat ik geen uitreisvisum meer kon krijgen. Dank zij de tussenkomst van enkele officieren van de politie kreeg ik een speciaal stempel in de pas en kon ik dus toch nog vertrekken.

Om tenslotte nog een indruk te geven van dit land, volgen hieronder enkele cijfers. Met enkele citaten uit een leerboek hoop ik een indruk te geven van de gedachten die er in het communistische systeem leven bij de bedrijfs-economen. Het enige verschil met ons is dat men voor het kapitaal geen rente rekent. De lineaire-programmering staat er ook erg in de belangstelling. Hierbij valt het verschil in de rente-berekening meestal ook nog weg. Naast veel verschilpunten kan men dan ook veel overeenkomsten ontdekken.

OOST-DUIZSLAND (D.D.R.)

Oppervlakte 108.299 km²

Inwoners ± 17 miljoen

Opp. cultuurgrond 6.372.000 ha (± 60%)

Bedrijfsvormen in de landbouw:

3 hoofdtypen 1. V.E.G. (Volkseigenes Gut)

2. L.P.G. (Landwirtschaftliche Produktions Genossenschaft)

3. niet "socialistisch" (onbeduidend)

V.E.G. volkomen staatseigendom (in Rusland sovchose)

L.P.G. coöperatief (in Rusland: kolchose)

drie typen L.P.G.

	<u>eigendom in handen van:</u>	
	<u>coöperatie</u>	<u>leden der coöperatie</u>
L.P.G. I	bouwland	grasland, vee en werktuigen
L.P.G. II	bouwland en werktuigen	grasland en vee
L.P.G. III	bouwland, werktuigen, en vee	grasland (onbeduidend)

Bij type L.P.G. III mogen leden zelf houden:

1 melkkoe

2 - 5 varkens

kippen voor huishouding

0,5 ha bouwland

Landbouw 1963

<u>Aantal bedrijven</u>	<u>Opp.cultuurgrond in ha</u>		<u>aantal melkkoeien</u>	
	staats of coöp.	eigen	staats of coöp.	eigen
643 V.E.G.	<u>± 600.000</u>	-	<u>± 200.000</u>	-
10274 L.P.G. I en II	1.845.764		-	<u>± 690.000</u>
6351 L.P.G. III	3.614.377		<u>± 1.000.000</u>	176.000
? eigen bedrijven		120.000		37.000
eigen grond in L.P.G.		200.000		
	<u>6.060.141</u>	<u>320.000</u>	<u>1.200.000</u>	<u>903.000</u>
Totaal	6.380.000 ha		2.103.000 koeien	

Zuivel 1963

V.E.B.	73
Bedrijven met staatsdeelneming	41
Coöperaties	419
Partikuliere bedrijven	<u>20</u>
Totaal	553

Gemiddelde melkaanvoer ± 9.000.000 kg per jaar
Daarnaast bestaan nog 101 bedrijven die de
verwerkte melk van de fabrieken verder verwerken.

Melkproduktie per koe per jaar 2550 kg met 3,5% vet

Totale melkproduktie in 1963: 5.777.000 ton (incl. 200.000 ton geitenmelk)

Aan fabriek afgeleverd 4.924.000 ton (85,3%)

Voorbeeld L.P.G. type III bij Maagdenburg

voorzitter Willy Hennig (vroeger slager, maakte de indruk een bekwaam bedrijfsleider en goed psycholoog)

verder 6 bestuursleden

opp. 580 ha, waarvan 10 ha grasland

130 melkkoeien in 2 stallen

verschillende specialisten voor diverse (sub) leidinggevende functies.
verschillende brigades (waarin de vroegere zelfstandige boeren zijn ingedeeld) verrichten de werkzaamheden; er zijn 160 leden tussen 16 en 80 jaar, waarvan 80 vrouwen.

elke morgen is er om 6 uur vergadering met de werkleiders; om 6.30 u. gaan de brigades aan de arbeid.

de beloning geschiedt volgens "arbeidseenheden" en ingebrachte grond tot 20 ha.

voorbeeld: 1 dag werken in hakvruchten = 1 arbeidseenheid

1 dag werken als melker = 2 arbeidseenheden

gemiddeld wordt per arbeidseenheid ongeveer 10 Mark verdiend (in de L.P.G. Maagdenburg ± 15 Mark)

De netto-pachtwaarde over de ingebrachte grond (tot 20 ha) wordt verdeeld.

De beloning varieert van 600 - 1200 Mark per maand.

Volgens voor- en tegenstanders hebben de leden (vroegere boeren) in een goede L.P.G. het zeer goed (zuiver economisch gezien).

Voorbeeld V.E.G. bij Nordhausen

De bedrijfsleider (in groen pak en jagershoed) maakte de indruk van een typische landjonker.

Oppervlakte 1500 ha

Totaal aantal dieren (grootvee) 1500

waarvan 500 melkkoeien

100 vaarsen

300 varkens

55.000 mesteenden

- Melkproduktie per koe 3700 kg met 3,7% vet.
- Melkvoehouderij en voederbouw geheel gescheiden.
- Melken in grote grupstallen met melkleiding.
- Voederbewaring in grote silo's met mechanische afvoer.
- Gier wordt verregend.
- Bedrijf had eigen dierenarts.

HET FINANCIERINGSPLAN VAN EEN BEDRIJF ¹⁾ (in Rusland)

Een belangrijk deel van het plan van een socialistisch landbouwbedrijf is het financieringsplan.

De financiële kant van het plan omvat:

1. De in geld gewaardeerde kosten voor de produktie van alle voortbrengselen van het bedrijf d.w.z. een berekening van kostprijzen
2. Het plan van de geldopbrengsten en van de uitgaven en de rentabiliteitsberekeningen voor de afzonderlijke onderdelen van het bedrijf, de nevenbedrijven en van het totale produktieproces.

De staatslandbouwbedrijven en de coöperatieve bedrijven werken op de grondslag van de economische boekhouding die de vergelijking van de produktiekosten met de in geld uitgedrukte opbrengsten van het bedrijf mogelijk maakt.

Het produktieplan levert het belangrijkste materiaal voor de geldelijke waardering van de produktiekosten en voor de berekening van de kostprijs van de produkten.

In de eerste plaats worden de direkte zakelijke kosten voor zaadgoed, bemesting, bestrijdingsmiddelen, voedermiddelen en ook de kosten voor de vergoeding van de arbeid en voor de energie in geld uitgedrukt.

Het financiële deel van het plan maakt de uitvoering van het produktieprogramma mogelijk. Zonder een dergelijke financiële beoordeling kan het plan niet reëel beoordeeld worden. Het produktie- en het financiële deel van het plan zijn organisch en onverbrekkelijk met elkaar verbonden.

Naast de direkte kosten aan arbeid en de zakelijke kosten die men direkt bij de produktie van de afzonderlijke produkten kan meten, worden de algemene kosten geschat. Deze betreffen zowel de algemene kosten die betrekking hebben op de afzonderlijke bedrijfstukken als ook op die algemene kosten die op het gehele bedrijf betrekking hebben.

¹⁾ S.G.Kolesnjew: Die Organisation sozialistischer Landwirtschaftsbetriebe

Als het bedrijf rendabel is wordt de som der kosten door de som der opbrengsten uit de verkoop van de produkten gedekt. Daarbovenuit bereikt het bedrijf een meer of minder grote winst.

De hoofdbron van de geldopbrengsten is de produktie van goederen. Daarom moet elk bedrijf zich voortdurend inspannen de marktkwaliteit van zijn produkten te verhogen en de produktie aan goederen te vergroten.

Op de staatslandbouwbedrijven wordt het economisch overzicht elk kwartaal opgesteld, omdat de financiering van de produktie per kwartaal geschiedt.

In de coöperatieve bedrijven moest men eigenlijk de balans per maand opstellen om de maandelijkse uitbetaling van een gegarandeerde vergoeding voor de arbeid of van de voorschotten aan de coöperatie-boeren volgens de verwerkte arbeidseenheden mogelijk te maken.

Behalve de algemene overzichten van de goldelijke opbrengsten en kosten, worden begrotingen opgesteld voor de op het eind van het jaar beschikbaar zijnde liquide middelen.

De arbeid wordt in vele coöperatieve bedrijven in drie groepen verdeeld. In de eerste groep betaalde men bij veel coöperaties bij de vervulling van een dagnorm een gegarandeerde arbeidsvergoeding van 13 tot 15 Rubel, volgens de tweede groep 16 tot 18 Rubel en volgens de derde groep 21 - 23 Rubel. ¹⁾

Voor arbeid waarvoor het niet mogelijk was normen vast te stellen gebruikt men een vergoeding in geld of in arbeidseenheden. De vergoeding van de arbeid in de melkveehouderij hangt bijvoorbeeld van de hoeveelheid af die een arbeider aan dieren moet verzorgen en van de prestaties hiervan.

In de belangrijkste coöperatieve bedrijven worden de vergoedingen voor veeverzorgers zo vast gesteld, dat deze vergoeding ongeveer overeenkomt met het loon van een arbeider met een behoorlijke vakopleiding in de staatslandbouwbedrijven bij gelijke of soortgelijke arbeidsverhoudingen.

1) 1 Rubel = f. 0,50 (volgens de oude waardering in 1959)

Bij veestallen zonder mechanisering ontvangt dan een melkster per 100 kg melk in 1959 22 Rubel, in de coöperatieve bedrijven die niet zijn overgegaan naar de gegarandeerde arbeidsvergoeding 1,2 arbeidseenheden.

In een gemechaniseerde stal ontvangt zij 20 Rubel of 1,1 arbeidseenheid. Gedurende de weidetijd was de vergoeding ongeveer 30% lager. Bovendien werd de melkster voor de verpleging van de haar toegewezen dieren en voor elk geboren kalf een vergoeding toegekend.

Bij een melkproduktie van 2500 tot 3000 kg per koe bedroeg de verdienste van een melkster en veeverzorgster 7360 Rubel per jaar of in doorsnede 20 Rubel per arbeidsdag.

Hieronder volgt een lijstje van kostprijzen en vergoedingen voor de arbeid op coöperatieve bedrijven in Rusland in het jaar 1959

De relatie tussen de kostprijs en de arbeidsvergoeding

Groep	Aantal arbeidseenheden per 100 kg	Aantal kollektieve bedrijven in de groep	Gemiddelde arbeidskosten per 100 kg (in arbeidseenheden)	Gemiddelde vergoeding per arbeidseenheid	werkelijke kostprijs per 100 kg (in Rubel)	Arbeitsvergoeding per 100 kg (in Rubel)
<u>Granen</u>						
I	tot 1,5	171	1,28	9,85	26,46	12,63
II	1,6 tot 2,0	219	1,79	8,61	31,51	15,40
III	2,1 tot 3,0	246	2,44	7,82	37,34	19,10
IV	boven 3,0	63	3,63	7,24	46,80	26,27
	Gem.	-	1,98	8,35	32,47 (53,-) 1)	16,56
<u>Suikerbieten</u>						
I	tot 0,75	157	0,65	9,63	9,07	6,28
II	0,76 tot 1,00	295	0,86	8,47	10,26	7,33
III	1,01 tot 1,25	155	1,04	7,80	11,05	8,15
IV	boven 1,25	99	1,40	7,16	13,91	10,01
	Gem.	-	0,89	8,36	10,40 (10,20) 1)	7,47
<u>Melk</u>						
I	tot 6,0	70	5,72	9,44	102,30	54,00
II	6,1 tot 8,0	240	7,32	8,57	114,60	62,77
III	8,1 tot 10,0	198	8,78	8,10	131,70	71,10
IV	boven 10,0	166	10,79	7,51	138,90	81,10
	Gem.	-	8,40	8,18	124,07 (60,-) 1)	68,54
<u>Varkensvlees</u>						
I	bis 30	41	27,26	10,28	792,20	280,20
II	31 tot 50	301	41,00	8,89	870,00	364,70
III	51 tot 70	223	59,10	7,82	1082,00	462,40
IV	boven 70	1344	88,42	7,21	1390,00	638,00
	Gem.	-	51,00	8,23	989,40 (346,-) 1)	419,60

*1) () Nederlandse kostprijs in Rubel
1 Rubel = f. 0,50

Interessant zijn hierbij vooral de verhoudingen tussen de kostprijzen van de verschillende produkten. Duidelijk blijkt, dat de kostprijs van melk en varkensvlees (levend gewicht?) in verhouding tot de akkerbouwprodukten zeer hoog ligt. Dit lijkt een bevestiging van mijn reeds eerder uitgesproken vermoeden, dat de socialisatie in de akkerbouw meer kansen heeft dan in de veehouderij.

De gegarandeerde vergoeding van de arbeid wordt in de kostprijs ingerekend. In de belangrijkste coöperatieve bedrijven stelt men reeds sinds enige jaren bij de opstelling der produktiekosten en het financieringsplan een bedrag vast voor de gegarandeerde vergoeding van de arbeid. Voor zover ik heb kunnen nagaan, wordt voor het kapitaal geen rente in rekening gebracht, wel een afschrijvingsbedrag en natuurlijk ook onderhoud voor de duur van de periode waarin de kapitaalgoederen in de produktie zijn betrokken.

Verrassend is het ook een pleidooi te vinden voor decentralisatie. Het volgende ontleen ik aan:

W.Sadowski: Theorie und Methoden der Optimierungsrechnung in der Wirtschaft (vertaling uit het Pools).

"Organisatieproblemen

Nu willen we de lezer nog op een moeilijkheid wijzen die bij de praktische toepassing van de optimumberekeningen optreedt. Zoals op alle andere gebieden, bestaat ook op het gebied van de besluitneming een zekere arbeidsdeling. Deze komt daardoor tot uitdrukking dat in het raam van een zekere organisatie zekere belangrijke beslissingen op het hoogste niveau genomen worden. Een deel van de beslissingen nemen verschillende organen op middenniveau en op de onderste trap van de organisatie worden tenslotte de beslissingen met een lokaal karakter genomen. Het feit, dat een dergelijke arbeidsdeling bij het nemen van de besluiten bestaat wordt daardoor verklaard, dat de beslissing naarmate ze gedetailleerder is een kleiner deel van de organisatie omvat. De informatie moet echter ook des te gedetailleerder zijn. De meest volledige informatie bezitten ongetwijfeld de bedrijven."

Na het voor- en nadeel van centralisatie en decentralisatie besproken te hebben vervolgt de schrijver:

"Men kan zich bijvoorbeeld moeilijk voorstellen dat een bedrijf als criterium voor de waardering van zijn beslissing het nationaal-inkomen neemt. De bedrijven bedienen zich van andere criteria als de leidinggevende organen."

"Als wij ons ondanks deze negatieve konklusies voor een decentralisatie uitspreken dan hebben wij de goede kanten hiervan op het oog. Van het standpunt van de optimum-berekening is het voordeel van de decentralisatie het feit, dat de beslissing op betrekkelijk preciese informatie over de uitgangspunten steunt. Op grond van de decentralisatie wordt het hele systeem elastischer en maakt een betrekkelijk snelle reactie op plaatselijke veranderingen mogelijk."

Als wij dergelijke pleidooien voor decentralisatie in communistische landen aantreffen en daarentegen pleidooien voor centralisatie (concentratie) in de westerse landen, dan mag misschien hieruit worden gekonkludeerd, dat beide systemen in de praktijk niet zo heel ver van elkaar af staan.

Slotopmerking

Dat er een duidelijke groei in het Oost-Duitse systeem is, verzerden mij een aantal West-Duitsers, die hier 5 jaar geleden waren. Hetzelfde blijkt ook uit het reisverslag van drs J.de Veer, die hier in 1960 was en mijn indrukken. De Veer spreekt bijvoorbeeld over Maagdenburg als een stad met weinig vernieuwing en een slechte staat van onderhoud. Wij zijn in Maagdenburg door nieuwe stadswijken geleid en vol trots wees de excursieleider ons op de werkzaamheden die overal aan de gang waren voor herstel en vernieuwing. "Dit werd dan ook tijd, bijna 20 jaar na de oorlog", kan men opmerken. "Akkoord", ik konstateer ook slechts, dat nu de groei er is.

De politieke beïnvloeding is duidelijk minder geworden. Minder, maar niet verdwenen uiteraard.

